



Σχήματα που επικράτησαν ως ένα βαθμό και στην δικιά μας ιστορική συγκυρία σχετικά με την άνοδο της Χ.Α πρόσφεραν μόνο μια μηχανιστική οπτική: η κρίση και η φτώχεια κάνει το λαό φασίστα ή, η χ.α παραπλάνησε τον κατά τα άλλα αντιφασίστα λαό... κ.λπ.

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το βιβλίο του Βίλχεμ Ράιχ "Η μαζική ψυχολογία του φασισμού". Θεωρώ πως μια τέτοια οπτική μπορεί να είναι μια αρχή -με πολύ δρόμο στο μεταξύ- προκειμένου να παραχθεί μια αναλυτική κριτική του πεδίου που φαίνεται ακατανόητο ωστόσο καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την πρακτική κίνηση των ανθρώπων: της ιδεολογίας.

*Σημείωση: ως "παράδοση" μπορούν να ιδωθούν πολλά, για παράδειγμα η "δημοκρατική παράδοση". Ο παραδοσιακός τρόπος που έχουμε μάθει πως λειτουργεί η σύγχρονη κοινωνία.*

—•—

Η ιδεολογία κάθε κοινωνικού σχήματος δεν αντικαθρεφτίζει απλώς την οικονομική πρόβαση αυτής της κοινωνίας, αλλά έχει και μιαν άλλη λειτουργία: να ριζώσει τη διαδικασία αυτή στην ψυχική δομή των ανθρώπων. Οι άνθρωποι υποτάσσονται στις συνθήκες του βίου τους με δύο τρόπους: απευθείας, με την άμεση επίδραση της οικονομικής και κοινωνικής τους κατάστασης, και έμμεσα χάρη στην ιδεολογική διάρθρωση της κοινωνίας. Επομένως, δημιουργείται μέσα στην ψυχική δομή των ανθρώπων μια αντίφαση, ομολογη με την αντίφαση ανάμεσα στην επίδραση που ασκεί στη ζωή τους η υλική τους κατάσταση αφενός και η ιδεολογική διάρθρωση της κοινωνίας αφετέρου. Ο εργάτης λόγου χάρη είναι έκθετος τόσο στις συνθήκες της δουλειάς του, όσο και στη γενική ιδεολογία της κοινωνίας.

Επειδή όμως οι άνθρωποι δεν είναι μόνο αντικείμενα αυτών των επιδράσεων, αλλά και τις αναπαράγουν σαν ενεργά όντα (υποκείμενα), θα πρέπει η σκέψη τους και η δράση τους να είναι εξίσου αντιφατικές, όπως και η κοινωνία που τις γεννά. Όταν μια κοινωνική ιδεολογία μεταπλάθει την ψυχική δομή του ανθρώπου, ο άνθρωπος δεν αναπαράγει απλώς εντός του την ιδεολογία εκείνη, αλλά, πράγμα σπουδαιότερο: με τη μορφή το συγκεκριμένου αυτού ανθρώπου, που έχει αλλάξει πια και δρα αντιφατικά, η κοινωνική ιδεολογία έχει πια γίνει ενεργή δύναμη, υλική εξουσία.

Μ' αυτό τον τρόπο και μόνο με αυτόν είναι δυνατό ν' αντεπιδράσει η ιδεολογία μιας κοινωνίας πάνω στην οικονομική βάση, που τη γέννησε. Ο "αντίκτυπος" χάνει πιο τον φαινομενικό μεταφυσικό ή ψυχολογίστικο χαρακτήρα του, όταν μπορέσουμε να τον αντιληφθούμε σαν τη λειτουργία της χαρακτηριστικής του κοινωνικά ενεργού ανθρώπου. Τότε γίνεται αντικείμενο της φυσικοεπιστημονικής χαρακτηρολογικής έρευνας. Η διαπίστωση ότι η "ιδεολογία" μεταβάλλεται με αργότερο ρυθμό από την οικονομική βάση, διατυπώνεται εδώ με ορισμένη ακρίβεια. Οι χαρακτηρολογικές δομές, που αναταποκρίνονται σ' ορισμένες ιστορικές καταστάσεις, διαμορφώνονται, στα κύρια γνωρίσματά τους, στην πρώτη παιδική ηλικία κι έχουν πολύ πιο συντηρητικό χαρακτήρα από τις τεχνικές παραγωγικές δυνάμεις.

Το αποτέλεσμα είναι, ότι με το πέρασμα του χρόνου οι ψυχικές δομές μένουν πίσω, δεν παρακαλοθούν την εξέλιξη των κοινωνικών σχέσεων που τις γέννησαν και που εξακολουθούν να εξελίσσονται γοργά, και έτσι έρχονται σε σύγκρουση με τις κατοπινές

μορφές ζωής. Αυτό είναι το βασικό γνώρισμα στην ουσία της λεγόμενης “παράδοσης”, δηλαδή της αντίφασης ανάμεσα στην παλιά και τη νέα κοινωνική κατάσταση.